

УДК 338.439:658.1

Кучеренко О. В.

Одеський національний економічний університет

ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Проведена оцінка фінансових результатів діяльності підприємств харчової промисловості України. Встановлено, що в умовах гострої кризи 2014 р. харчова промисловість порівняно з іншими галузями показує кращі результати за обсягами виробництва та реалізації продукції і посідає перше місце серед усіх галузей промисловості. Результати дослідження дозволяють зробити висновок про значне погіршення фінансових результатів підприємств харчової промисловості в 2014 р. Частка збиткових підприємств у першому півріччі 2014 р. перевищила 45%. Основною причиною падіння прибутку і отримання збитків у зазначений період аналітики вважають девальвацію гривні.

Ключові слова: харчова промисловість України, тенденції до зміни основних показників діяльності підприємств, фінансові результати діяльності підприємств.

Постановка проблеми. Харчова промисловість є важливим системоутворюючим елементом національної економіки, що об'єднує сукупність підприємств з виробництва та реалізації харчових продуктів, які забезпечують потреби внутрішнього і зовнішнього ринків у продовольчих товарах. Харчова промисловість входить у першу п'ятірку галузей із наповнення Державного бюджету України, посідає друге місце (після металургії та обробки металу) за обсягами виробництва продукції у структурі промислового виробництва України.

Найгострішими проблемами сучасності в розвитку харчової промисловості є структурна розбалансованість галузі, посилення процесів міжга-

лузової поляризації щодо забезпечення основними засобами та їх зносу, цінові диспропорції щодо різної продукції харчування, збиткова діяльність одних підприємств і стабільні економічні показники виробництва інших [1, с. 8]. Тому оцінка фінансових результатів діяльності підприємств харчової промисловості набуває значної актуальності в сьогоденних умовах загострення економічної та політичної кризи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку промислового виробництва та виробництва харчової промисловості в Україні розглядаються в роботах таких українських учених, як: Я.А. Жалило, Ю.В. Киндзерский,

Таблиця 1
Тенденції основних показників діяльності підприємств харчової промисловості України
у 2007–2013 рр. та у першому півріччі 2014 р.

Показники	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	На 01.07. 2014 р.
Індекси виробництва продукції харчової промисловості, % до попереднього року	107,5	97,9	94,0	103,2	102,9	101,6	94,9	101,2
Питома вага продукції харчової промисловості у загальних обсягах по промисловості, %	15,3	15,2	19,8	18,0	16,6	16,4	21,1	21,4
Обсяги реалізованої продукції, млрд грн (порівняно з цінами 2000 р.)	109,96	139,9	159,5	192,1	220,2	182,3	195,4	94,37
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування, млн грн	3711,3	-5468,6	5853,6	4920,1	4716,5	10421,5	8580,8	-9221,3
Чистий прибуток (збиток), млн грн	2096,8	-6676,0	3510,7	2265,8	2256,2	7183,9	5754,2	-9556,9
Рентабельність операційної діяльності, %	4,7	1,9	5,4	4,5	4,2	6,4	6,1	5,9

Джерело: побудовано автором на основі [2]

Таблиця 2
Аналіз тенденцій промислової продукції підприємств харчової промисловості України
за основними видами у 2007–2013 рр. та у першому півріччі 2014 р. (у% до попереднього року)

Показники	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	На 01.07. 2014 р.
1) виробництво м'яса та м'ясних продуктів	119,4	96,2	88,6	106,8	105,2	102,5	107,6	106,3
2) перероблення та консервування овочів та фруктів	121,2	97,5	84,1	94,4	110,4	110,5	99,2	92,8
3) виробництво олії та тваринних жирів	109,9	89,7	130,1	107,5	104,5	114,0	91,5	110,3
4) виробництво молочних продуктів та морозива	107,8	93,2	90,1	98,3	93,3	103,2	100,6	113,7
5) виробництво продуктів борошномельно-круп'яних	109,8	107,1	92,8	96,1	99,6	102,6	79,1	94,9
6) виробництво хліба та хлібобулочних виробів	97,3	98,5	90,7	100,3	99,7	96,0	95,6	94,0
7) виробництво сухарів, печива, пирогів і тістечок тривалого зберігання	105,9	104,4	90,8	107,1	100,7	102,9	99,8	80,1
8) виробництво какао, шоколаду, цукристих кондитерських виробів	109,0	102,6	97,7	104,0	96,5	103,0	99,1	79,5
9) виробництво напоїв	113,3	100,4	92,7	104,8	90,8	98,0	91,4	88,5

Джерело: побудовано автором на основі [2]

М.М. Якубовский, Д.С. Покришка, О.В. Собкевич, В.Г. Савенко, А.І. Сухоруков, Л.В. Дейнеко, А.О. Зайчківський, П.М. Купчак, Д.Ф. Крисанов, В.В. Прядко, М.П. Сичевський, А.М. Поддерогін, Н.С. Скопенко та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість публікацій щодо розвитку вітчизняних підприємств харчової промисловості, недостатньо уваги приділяється аналізу фінансових результатів діяльності цих підприємств та визначенню сучасних тенденцій формування їх фінансових результатів.

Метою статті є оцінка фінансових результатів діяльності підприємств харчової промисловості України з виявленням сучасних тенденцій для прийняття відповідних управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу. Тенденції основних показників діяльності підприємств харчової промисловості України у 2007–2013 рр. та першому півріччі 2014 р. показано в таблиці 1.

З 2008 р. спостерігається зниження виробництва продукції харчової промисловості України. Найбільші темпи зниження припали на 2009 та 2013 рр. (6 та 5,1% відповідно).

Оцінка виробництва за основними видами продукції показує тенденції до зниження виробництва хліба та хлібобулочних виробів, борошномельно-круп'яних продуктів, перероблення та консервування овочів та фруктів, виробництва молочних продуктів та морозива, виробництва какао, шоколаду, цукристих кондитерських виробів, виробництва напоїв та багатьох інших продуктів харчування (табл. 2).

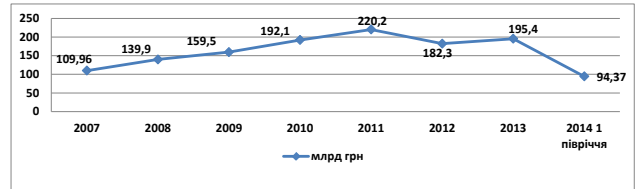
У своїх роботах Л.В. Дейнеко зазначає, що серед основних причин зниження виробництва м'ясних продуктів є стрімке зростання імпорту, особливо готових продуктів та м'ясних консервів, а також – технологічна розбалансованість між сировинною базою та глибиною перероблення сировини [1, с. 10].

Нестабільний розвиток галузі з перероблення та консервування овочів та фруктів пов'язаний зі значною залежністю від постачання сировини, 30–40% якої втрачається через неналежні умови зберігання як в господарствах, так і на переробних підприємствах, жорсткою конкуренцією з іноземними виробниками, низькою технічною оснащеністю виробництва, де понад 80% обладнання є застарілим. Модернізація виробництва відбувається в основному за рахунок іноземного капіталу [1, с. 11].

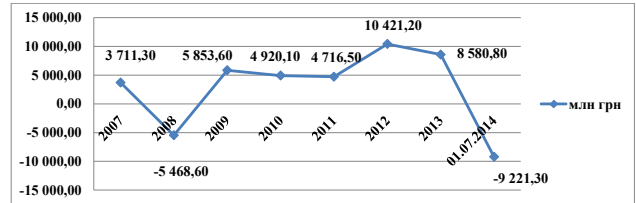
Молочна промисловість зберігала тенденцію до скорочення обсягів виробництва за рахунок відставання в розвитку і нестабільності сировинної бази (80% молока, що потрапляє на перероблення, – з господарств населення) та залежності від експорту (особливо сирів жирних) [1, с. 11].

Отже, динаміка обсягів реалізації продукції харчової промисловості свідчить, що протягом 2007–2011 рр. помітна стійка тенденція до їх зростання. Найбільші показники припадають на 2011 р. – 220,2 млрд грн. У 2012 р. спостерігається зниження обсягів реалізації продукції до 182,3 млрд грн, а в 2013 р. – вони знову зростають до 195,4 млрд грн. Треба зазначити, що за перше півріччя 2014 р. обсяги реалізації продукції харчової промисловості досягли 94,37 млрд грн (рис. 1).

Оцінюючи фінансові результати підприємств харчової промисловості до оподаткування, потрібно зазначити про від'ємні результати 2008 р. (-5 468,6 млн грн) та у першому півріччі 2014 р. (-9 221,3 млн грн) (рис. 2).

Рис. 1. Динаміка обсягів реалізації підприємств харчової промисловості у 2007–2014 рр., млрд грн
Джерело: побудовано автором на основі [2]

Рис. 2. Динаміка фінансових результатів підприємств харчової промисловості України до оподаткування у 2007–2013 рр. та у першому півріччі 2014 р., млн грн
Джерело: побудовано автором на основі [2]

Після кризи 2008 р. харчова промисловість України протягом 2009–2013 рр. показує позитивний зростаючий фінансовий результат до оподаткування. Найбільший прибуток до оподаткування був отриманий у 2012 р. в сумі 10 421,2 млн грн. Також позитивним був фінансовий результат до оподаткування 2013 р. в сумі 8 580,8 млн грн.

Аналіз фінансових результатів показує, що не всі підприємства харчової промисловості є збитковими (табл. 3).

Таблиця 3
Аналіз фінансових результатів до оподаткування підприємств харчової промисловості України у 2007–2013 рр. та у першому півріччі 2014 р.

Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	Фінансовий результат (сальдо), млн грн	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
		У% до загальної кількості підприємств	Фінансовий результат, млн грн	У% до загальної кількості підприємств	Фінансовий результат, млн грн
2007 р.	3 711,3	66,8	6 122,6	33,2	2 411,3
2008 р.	-5 468,6	61,9	5 416,2	38,1	10 884,8
2009 р.	5 853,6	62,9	10 469,6	37,1	4 616,0
2010 р.	4 920,1	60,4	10 541,5	39,6	5 621,4
2011 р.	4 716,5	59,4	12 201,0	40,6	7 484,5
2012 р.	10 421,2	61,7	15 708,9	38,3	5 287,7
2013 р.	8 580,8	62,3	14 315,6	37,7	5 734,8
1 півріччя 2014 р.	-9 221,3	55,3	5 240,0	44,7	14 461,3

Джерело: побудовано автором на основі [2]

Оцінюючи зазначені тенденції, можемо стверджувати, що протягом 2007–2014 рр. кількість збиткових підприємств зросла з 33,2% у 2007 р. до 44,7% у першому півріччі 2014 р. Особливо слід наголосити, що у першому півріччі 2014 р. сформували збиток 44,7% підприємств із сумою збитку 14,5 млрд грн. Такого значного збитку галузь не мала навіть за весь 2008 р., коли збитково працювало 38,1% підприємств із сумою збитку 10,9 млрд грн.

Аналіз чистого прибутку (збитку) підприємств харчової промисловості України у 2007–2013 рр. та першому півріччі 2014 р. показує, що сума чистого збитку у 2008 р. та першому півріччі 2014 р. становить 6,7 млрд грн та 9,6 млрд грн відповідно (табл. 4). Динаміка чистого результату показує, що після збитку у 2008 р. в сумі 6,7 млрд грн у 2009 р. отримано чистий прибуток у сумі 3,5 млрд грн, але в 2010 та 2011 рр. чистий прибуток зменшується порівняно з 2009 р. і складає відповідно 2,27 млрд грн та 2,26 млрд грн.

Таблиця 4
Аналіз чистого прибутку підприємств харчової промисловості України у 2007–2013 рр. та у першому півріччі 2014 р.

Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	Фінансовий результат (сальдо), млн грн	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
		У% до загальної кількості підприємств	Фінансовий результат, млн. грн.	У% до загальної кількості підприємств	Фінансовий результат, млн грн
2007 р.	2 096,8	66,1	4 581,2	33,9	2 484,4
2008 р.	-6 676,0	60,9	4 105,8	39,1	10 781,8
2009 р.	3 510,7	61,9	8 189,1	38,1	4 678,4
2010 р.	2 265,8	58,9	8 072,7	41,1	5 806,9
2011 р.	2 256,2	57,9	9 724,5	42,1	7 468,3
2012 р.	7 183,9	60,3	12 546,2	39,7	5 362,3
2013 р.	5 754,2	61,5	11 588,4	38,5	5 834,2
1 півріччя 2014 р.	-9 556,9	54,9	4 772,4	45,1	14 329,3

Джерело: побудовано автором на основі [2]

У 2012 р. чистий прибуток збільшується до 7,2 млрд грн, а у 2013 р. знов зменшується до 5,8 млрд грн (рис. 3).

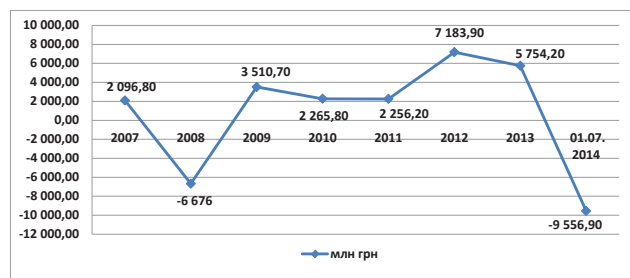

Рис. 3. Динаміка чистого прибутку (збитку) підприємств харчової промисловості України у 2007–2013 рр. та у першому півріччі 2014 р., млн грн

Джерело: побудовано автором на основі [2]

Також слід зауважити на негативній тенденції збільшення частки збиткових підприємств. Наприклад, у 2007 р. частка підприємств, які отримали чистий збиток, склала 33,9%, а у 2014 р. – 45,1%.

Результати дослідження дозволяють зробити висновок про значне погіршення фінансових результатів діяльності підприємств харчової промисловості у 2008 р., їх стабілізацію протягом 2009–2011 рр., зростання у 2012 р., зниження у 2013 р. та дуже різке падіння у першому півріччі 2014 р. Також необхідно зазначити, що після кризи 2008 р. частка збиткових підприємств поступово знижувалася протягом 2009–2013 рр., а в першому півріччі 2014 р. перевищила 45%.

За попередніми даними протягом січня–липня 2014 р. в Україні (без обліку території АР Крим і м. Севастополь) було реалізовано промислової продукції (товарів, послуг) на суму 674,5 млрд грн (без ПДВ та акцизу). Із зазначеного обсягу харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів було реалізовано на суму 138,4 млрд грн, що становить 20,5% від загального обсягу реалізації, що можна співставити з обсягами реалізації в металургійному виробництві (20,1% на 135,6 млрд грн) [3] (рис. 4).

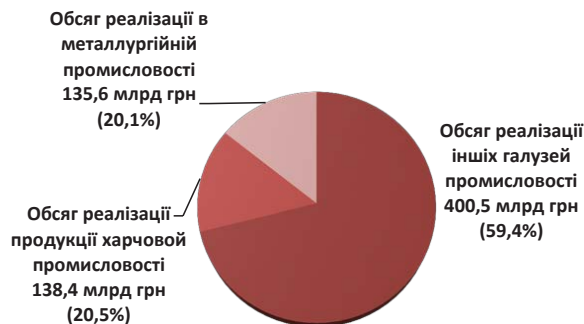

Рис. 4. Структура реалізації промислової продукції України у січні–липні 2014 р., млрд грн

Джерело: побудовано автором на основі [3]

Найбільша частка реалізованої промислової продукції виробництва харчових продуктів припадала на: виробництво масла та тваринних жирів – 23,2%, м'яса та м'ясних продуктів – 12,9%, молочних продуктів – 12,6%, напоїв – 12,5%, хліба, хлібобулочних і борошняних виробів – 7,3%, какао, шоколаду й цукристих кондитерських виробів – 5,5% [3] (рис. 5).

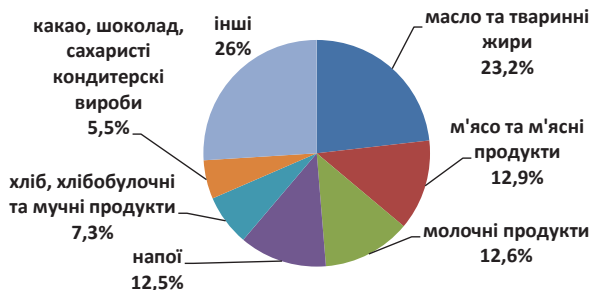

Рис. 5. Структура реалізованої продукції харчової промисловості України у січні–липні 2014 р., %

Джерело: побудовано автором на основі [3]

Отже, в умовах гострої кризи 2014 р. харчова промисловість України порівняно з іншими галузями показує кращі результати за обсягами виробництва та реалізації продукції та займає перше місце серед усіх галузей промисловості, але фінансові результати до оподаткування та чисті фінансові результати підприємств галузі є значно збитковими.

Директор освітнього центру Baker Tilly P. Ісмайлов зазначає: «Сьогодні компанії агробізнесу зазнають більших збитків від курсових різниць. Причина в тому, що в більшості структур є кредити в іноземній валюті, а відповідних активів на перекриття валютних зобов'язань недостатньо. Хіба що дебіторська заборгованість у компанії, що експортують. Курс виріс у півтора рази. Отже, зобов'язання в іноземній валюті збільшилися в півтора рази у гривневому еквіваленті. Підвищення курсу пов'язане тільки з політичними потрясін-

нями й не обумовлене економічно, про це також свідчить велика кількість валюти в українських фінустановах. Я впевнився в цьому, проаналізувавши розкриття за валютним ризиком в публічних МСФЗ – звітах найбільших банків України» [4]. Цю думку поділяє також старший аналітик інвестиційної компанії «АРТ Капітал» А. Патиота [5].

Отже, можна підтримати думку, що основна причина падіння прибутку і отримання збитків підприємствами харчової промисловості у першому півріччі 2014 р. – це девальвація гривні [6].

Висновки і пропозиції. Результати проведеного дослідження дозволяють зробити висновки про значне погіршення фінансових результатів діяльності підприємств харчової промисловості у 2008 р., їх стабілізацію протягом 2009–2011 рр., зростання у 2012 р., зниження у 2013 р. та дуже різке падіння у першому півріччі 2014 р. Також слід зауважити, що після кризи 2008 р. частка збиткових підприємств поступово знижувалася протягом 2009–2013 рр., а в першому півріччі 2014 р. вона перевищила 45%.

В умовах гострої кризи 2014 р. харчова промисловість України порівняно з іншими галузями

показує кращі результати за обсягами виробництва та реалізації продукції та посідає перше місце серед усіх галузей промисловості, але фінансові результати до оподаткування та чисті фінансові результати підприємств галузі є значно збитковими. Основною причиною падіння прибутку і отримання збитків у першому півріччі 2014 р. можна вважати девальвацію гривні.

Перспективи підвищення ефективності роботи підприємств харчової промисловості пов'язані зі зміною моделі економічного розвитку, що не було здійснено в роки післякризового відновлення (після 2008 р.). Тому ми згодні з думкою Я.А. Жаліло, яку вона висловила ще у 2011 р.: «Визначення цілей, завдань і пріоритетів економічної політики на коротко- та середньостроковий періоди не від'ємне від бачення довгострокових перспектив розвитку світової економіки. Прогнозування стану глобального середовища, в якому розвиватиметься Україна, основних проблем і викликів, що постануть перед національною економікою в довгостроковому періоді (принаймні, до 2020 р.), – запорука оптимальності та послідовності економічної стратегії держави» [6].

Список літератури:

1. Дейнеко Л.В. Харчова промисловість України: ефективність використання виробничих ресурсів і кадрового потенціалу / Л.В. Дейнеко, Е.І. Шелудько; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». – К.: Ін-т екон. та прогноз. НАН України, 2013. – 120 с.
2. Промисловість України у 2007–2013 роках. 1-півріччя 2014 року [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Пищевая промышленность лидирует по объемам реализации (22.08.2014 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://latifundist.com/novosti/23187-pishcheva-ya-promyshlennost-lidiruuet-po-obemam-realizatsii>
4. Исмаилов Р. Когда украинские агрохолдинги перестанут нести убытки? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://latifundist.com/blog/read/649-kogda-ukrainskie-agroholdingi-perestanut-nesi-ubytki>.
5. Патиота А. Девальвация гривны – основная причина падения прибыли [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://latifundist.com/novosti/23331-devalvatsiya-grivni-osnovnaya-prichina-padeniya-pribyli-ukrlandfarming-mnenie>.
6. Ткаченко К. Девальвация гривны – основная причина падения прибыли UkrLandFarming – мнение старшего аналитика инвестиционной компании «АРТ Капитал» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://latifundist.com/novosti/23331-devalvatsiya-grivni-osnovnaya-prichina-padeniya-pribyli-ukrlandfarming-mnenie>.
7. Жаліло Я.А. Промислова політика як чинник післякризового відновлення економіки України / Я.А. Жаліло. – К.: НІСД, 2012. – 41 с.

Кучеренко Е. В.

Одесский национальный экономический университет

ФИНАНСОВЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ УКРАИНЫ

Резюме

Проведена оценка финансовых результатов деятельности предприятий пищевой промышленности Украины. Установлено, что в условиях острого кризиса 2014 г. пищевая промышленность по сравнению с другими отраслями показывает лучшие результаты по объемам производства и реализации продукции и находится на первом месте среди всех отраслей промышленности. Результаты исследования позволяют сделать вывод о значительном ухудшении финансовых результатов предприятий пищевой промышленности в 2014 г. Доля убыточных предприятий в первом полугодии 2014 г. превысила 45%. Основной причиной падения прибыли и получения убытков в этот период аналитики считают девальвацию гривны.

Ключевые слова: пищевая промышленность Украины, тенденции к изменению основных показателей деятельности предприятий, финансовые результаты деятельности предприятий.

Kucherenko E. V.

Odessa National Economic University

FINANCIAL RESULTS OF FOOD INDUSTRY ENTERPRISES ACTIVITY IN UKRAINE

Summary

The financial results of the food industry in Ukraine was evaluated. It was found that under the conditions of acute crisis in 2014 the food industry compared to other industries shows the best results in the economic output and realization of products and ranked first among all areas of production. Results of the study allow of drawing a conclusion of substantial deterioration of the financial results of the food industry in 2014. The share of excessive enterprises exceeded 45%. The main reason for declining of profit and incur of losses in the first half of 2014 is the devaluation of the hryvnia as per the opinion of analytics.

Keywords: food industry of Ukraine, trends in the changing of the main enterprises performance features, financial results of main enterprises performance.